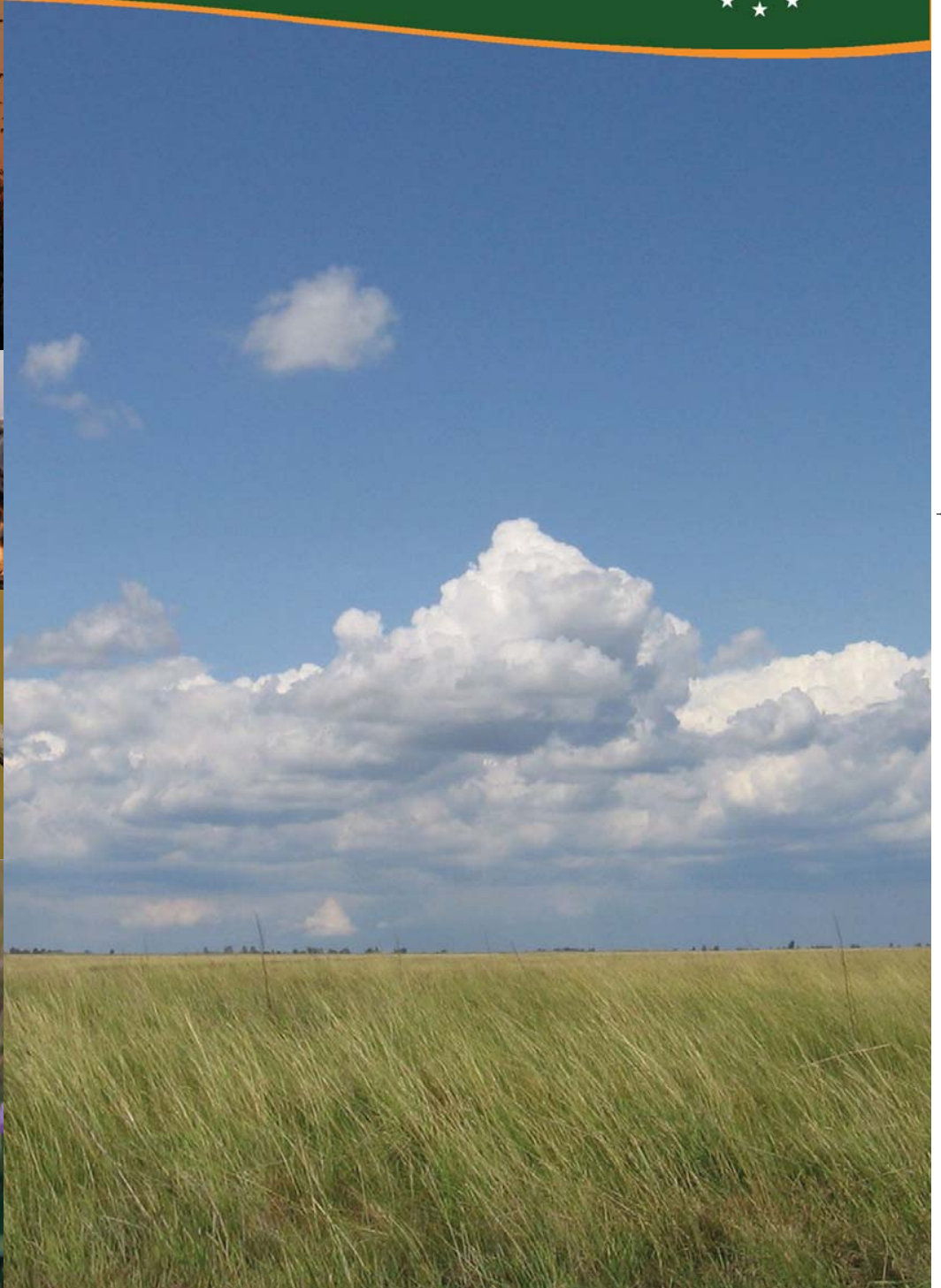

PUSZTAI BARANGOLÁSOK

A Pannon régió pusztáinak természeti és kulturális értékei

***A Kék vércse védelme a Pannon régióban című
LIFE Nature projekt területeinek bemutatása***

Abonyi Kaszálóerdő

(Natura 2000 terület - HUDI10001)

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

1121 Budapest, Költő u. 21., Tel: (1) 391-4610, fax.(1) 200-1168, dinpi@dinpi.hu, www.dinpi.hu

Fotó: Vidra Tamás

A magyarországi puszták, amelyek részben természetes úton, részben a legeltetés hatására alakultak ki az elmúlt századokban, európai viszonylatban is a legjelentősebb természeti értékeink közé tartoznak. A magyar nép történelme, városainak gazdasági fejlődése, kulturális és néprajzi emlékeinek nagy része szorosan kötődik hozzájuk.

Ilyen évszázadok óta zsugorodó, de még napjainkban is jelentős természeti értékekkel bíró élőhelyek a és az Abonyi- és Jászkarajenői-puszták. Fennmaradásukat a Natura 2000 hálózaton keresztül biztosítja a magyar és az európai természetvédelem.

A legelőket, kaszálókat járva sokféle növény társulással találkozhatunk a térségben a vakszikesektől a homokpusztagyepéken át a láprétekig bezárólag. Tucatnyi védett növényfaj él itt, köztük a tiszántúli szikésekre jellemző erdélyi útifű, a lápréteken ősszel virágzó kornis tárnics vagy a löszfoltokon fennmaradt szártalan csüdfű.

Az állatvilág nem kevésbé gazdag. A kétlábúak közül megtalálható a vörös hasú unka, a zöld és barna varangy, a hüllőket a homoki gyík, a fúrge gyík, a vízisikló és a mocsári teknős képviseli.

Ezek az európai jelentőségű madárelőhelyek több mint 150 madárfajnak nyújtanak költő, pihenő és táplálkozó helyet. Nevezetes az Abonyi Kaszálóerdő akácosában fennmaradt vetésivarjú-telep és a hozzá kötődő népes, mintegy 30 párt számláló kékvércse-kolónia. Ezen kívül jelentős állományban költ a pusztákon a kerecsensólyom, a szalakóta, az ugartyúk és a kis örgébics. A téli puszták sem üres. Az itt telelő sasokkal, rétihéjakkal és ölyvekkel sokfelé találkozhatunk.

Fotó: Vidra Tamás

Fotó: Máté Bence

**Dél-Pest megyei Természetvédelmi Tájégségi Iroda, 2750 Nagykőrös, Kálvin tér 6.,
Tel: 06-30/504-6559 (természetvédelmi őr)**

Jászkarajenői-puszták

(Natura 2000 terület - HUDI10004)

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

1121 Budapest, Költő u. 21., Tel: (1) 391-4610, fax.(1) 200-1168, dinpi@dinpi.hu, www.dinpi.hu

Fotó: Bajor Zoltán

A történelmi emlékek között meg kell említeni a XIV. századból származó kocséri templomromot, a Petőfi által versben megénekelt Kutyakaparó Csárdát és a kőröstimen Árpád-halmon 1896-ban felállított Milleniumi emlékművet.

A jelentős természetkárosítással járó emberi beavatkozások nem kerültek el ezt a térséget sem az elmúlt évtizedekben. A gyepek beszántása, a puszták kiszárítása belvízelvezető csatornákkal, a legelő állatállomány megfogatkozása, a tanyás gazdálkodás felszámolása egyszerre veszélyeztetik az itt található természeti értékek fennmaradását és a helyi közösség megélhetését.

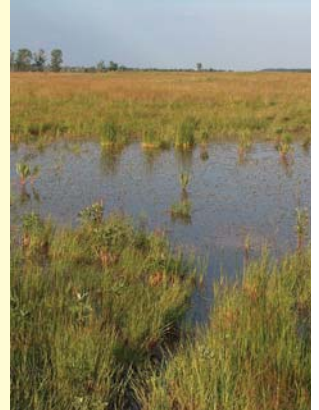
Fotó: Simay Gábor

Fotó:
Bagyura János

Napjainkban a pusztákon gazdálkodó állattartók legelő juh és szarvasmarha állományaikkal kezelik a gyepeket a természetvédelmi érdekek figyelembevételével.

**Dél-Pest megyei Természetvédelmi Tájegységi Iroda, 2750 Nagykőrös, Kálvin tér 6.,
Tel: 06-30/504-6559 (természetvédelmi ór)**

Hevesi-sík

(Natura 2000 terület - HUBN10004)

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság

3304 Eger, Sánc u. 6., Tel: 36/411-581, Fax: 36/412-791, www.bnpi.hu

A tökéletesen sík, alföldi kistáj arculatát a Tisza és mellékfolyói (Eger, Laskó, Tarna), valamint az ember tájformáló tevékenysége alakította az évszázadok során. A tisztántúli szikesekével rokon növényzet kialakulásában és fennmaradásában nagy szerepet játszottak a folyóvíz-szabályozások és az extenzív legeltetés. A fajokban ugyan szegény növénytársulások a "mikrodomborzatnak" megfelelően nagyon mozaikosak és ezért értékesek is egyben, hiszen csak csekély számú, erősen specializált növényfaj tudott alkalmazkodni ezekhez a szélsőséges körülményekhez.

A hazánkban előforduló közel 400 madárfaj közül azonban 285 fajt sikerült kimutatni a dél-hevesi régióban. A viszonylagos faj-gazdagság a terület sajátos adottságaira vezethető vissza. A Tisza és a Tisza-tó közelsége révén a Hevesi-sík a fő alföldi madárvonulási útvonal peremére esik. A hegyvidék és a hegylábak közelsége, valamint a hegyekből lefutó patakok, a kiterjedt szikes puszták, vizes élőhelyek, szántók mozaikossága növeli a változatos madárelőhelyek számát.

A térség legjelentősebbnek tekintett, ritka, fokozottan védett madártani értékei a túzok, parlagi sas, kerecsen sólyom, kék vércse és hamvas rétihéja. Kiemelt figyelmet érdemel szalakóta állománya és a mezőgazdasági környezetben költő ugartyúk, de meg kell említenünk a helyi karakterfajoknak számító búbos bankát, kis örgébcset, kuvikot, sordélyt és sárga billegetőt is. Jelentős a terület madárvonulásban betöltött szerepe. Leglátványosabb a vízi-és partimadarak vonulása, melynek során pajzscankók, godák, aranyilék, bíbicek, valamint különböző récefajok száza figyelhetők meg. A közeli Tisza-tóról vadludak tömegei járnak ki a dél-hevesi területekre – a zömmel nagy lilikből álló csapatokban egyre többször tűnnek fel a globálisan veszélyeztetett vörösnyakú lúd és a kis lilik példányai is.

A települések bel- és külterületein szarmata-, avar- és honfoglaláskori leletek kerültek elő. Ezekről az időkről tanúskodnak a több helyen is fellelhető kunhalmok, valamint a védelmi funkciót betöltő hosszú sáncrendszerek (pl. a legendás Csörsz-árok és a rövidebb, de helyenként mélyebb és szélesebb Kis-árok).

A 13. század közepétől már írásban is jegyzett helyi települések hol benépesedtek, hol kihaltak, főleg a török idők pusztításai nyomán. A Heves határában hajdan volt földvár létező már csak régi térképek tanúskodnak.

A múlt században épült tájjellegű paraszti lakóházakból szinte mindegyik településen fellelhetünk néhányat. Némelyik az egykori életet bemutató tájházként (pl. átányi Kakas-ház, poroszlói tájház) funkcionál. A tehetősebb réteg ízléséről és mindennapjairól mesélnek a térségben található kastélyok és kúriák, valamint a hevesi Kaszinó. A paraszti és a pásztor életformához kötődő, ám kiveszőben lévő mesterségekkel jobbra a vásárok és búcsúk alkalmával találkozhatunk. A népművészeti értékkel bíró, még megmaradt mesterségek minőségi termékei nemzetközi elismertséget nyertek (hevesi Háziipari Szövetkezet, fazekasmester Hevesen). A dél-hevesi táj jellegzetességeiről és történelméről átfogó képet nyújt a Hevesi Helytörténeti Múzeum gazdag anyaga.

Fotó: Borbáth Péter

Fotó: Kovács András

Fotó: Borbáth Péter

**Dél-hevesi Tájegységi Iroda: 3373 Besenyőtelek, Tepély-puszta, Hotel Fauna,
Tel/fax: 36/441-020, 36/441-613, e-mail: heptk@axelero.hu.**

Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet

(Borsodi-sík Natura 2000 terület - HUBN10002)

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság

3304 Eger, Sánc u. 6., Tel: 36/411-581, Fax: 36/412-791, www.bnpi.hu

A tájegységet két eltérő arculatú táj alkotja. A „pusztai rész” hordalékkúpon kialakult, hatalmas gyepterület. Feltöltődött, ősi folyómedreket követő, kanyargó mocsarak szabdalják fel. A száraz löszpusztaréteken az alföldi jellegű és a Bükkaljáról a patakok segítségével „lehordott” erdőssztyeppi növényfajok egyaránt megtalálhatók. Míg a löszgyepek érzékenyebbek, a nyílt felszínű szikeseket kifejezetten a legeltetés tartja fenn. A szikes puszták

Fotó: Szitta Tamás

képét tavasszal a virágzó kamilla, nyár végén a sóvirág határozza meg. A szikes mocsarak igazi ritkaságai a feltöltődött lápszemmaradványok, melyek a zombéksás, mocsári kosbor, kornistárnics és lápi ibolya termőhelyei. A sziki magaskórósokban előfordul a védett fátyolos nőszirm, a réti iszalag és a bugás hagyma, de uralkodó fajai a réti ősziróza és a sziki kocbord. Utóbbi az igen értékes, védett, nagy szikibagoly lepke hernyójának a tápláléknövénye. A változatos lepkevilág további ritka képviselője a lösztölgyesek maradványain fejlődő tavaszi fésűsbagoly, a mocsaras területeken még közönséges nagy tűzlepke és a legújabb kutatásokkal előkerült sztyeplepke. Védett rovarok még az aranypettyes bábrabló, a bíborcincér, a sissakos sáska. A mocsaras terület bővelkedik kételtű és hullófajokban. A barna ásbéka a területen száz pár felett fészkelő kék vércse egyik kedvelt tápláléka. Költ itt a szintén fokozottan védett kerecsensólyom és a hamvas rétihéja is.

Fotó: Kleszó András

A madárvilág fő értékei a tűzok, szalakóta és kis örgébics állomány. Őszi vonulás idején megszállnak a darvak és a vadludak tömegei, tavasszal a cankók és bíbicek nagy csapatai. Kiemelkedő érték a magas fűvű pusztákon, illetve a gyepekbe ékelődő zárványszántók parlagain élő háromcsíkos egér. A védett ürge a pusztai ragadozó madarak és emlősök (pl. molnárögörény) fontos táplálékállata.

Eltérő jellegű a másik terület, mely 1939-ig a Tisza élő ártere volt. Az áradások rendszeresen elöntötték, ezért mocsarai részben feltöltődtek, nyáron hamar kiszáradnak. A múltbéli mederrendezések is számos mocsár átalakulásához vezettek. A helyi lakosság pákászahagyományokat ápol. A vizes élőhelyek helyreállítása (Nagyszéklápa) a kiszáradás során eltűnt őshonos (pl. réti csík, compó) és betelepült halfajok gyors visszatérését valamint mind a négy hazai vöcsökfajunk és a cigányréce sikeres megtelepedését eredményezte. A galéria-erdők öreg tölgyfái környékén szarvas- és orrszarvú bogarak élnek és előfordul a dekoratív kis színjászólepke. Jellemző madarak a fekete gólya, a macskabagoly és a fekete harkály. A nedves kaszálórétek magas fűvében időszakosan nagy számban telepszik meg a haris. Jellemző védett emlős a molnárögörény mellett a hermelin.

Fotó: Szitta Tamás

Fotó: Szitta Tamás

Fotó: Szitta Tamás

A régmúlt korok emberének nyomát a kunhalmok és földvárak (Fehér-ló földvár, Tiszabábona; Csörsz-árok) maradványai őrzik. A Tiszakeszi melletti, mára elmocsarasodott Százdi-szigeten 1241-ig állt apátságtól származtak a környező falvak alapítólevelei. A tájvédelmi körzettel határos matyóföldi települések (Mezőkövesd, Szentistván) hímezésükről és népviseletükről híresek. A fürdőzésre vágyóknak a mezőcsáti strandot és a gyógyvizéről nevezetes Zsóry-fürdőt ajánljuk.

**Dél-borsodi Tájegységi Iroda: Tiszaújváros, Liszt Ferenc u. 2.,
Tel: 06-30/349-5718 (tájegységvezető), e-mail: tiszatajair@ominet.hu**

Kiskunsági szikes tavak és Órjegi Turjánvidék

(Natura 2000 terület – HUKN10002)

Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

6000 Kecskemét, Liszt Ferenc u. 19., Tel: 76/482-611, fax: 76/481-074, www.knp.hu

Fotó: Kovács Sándor

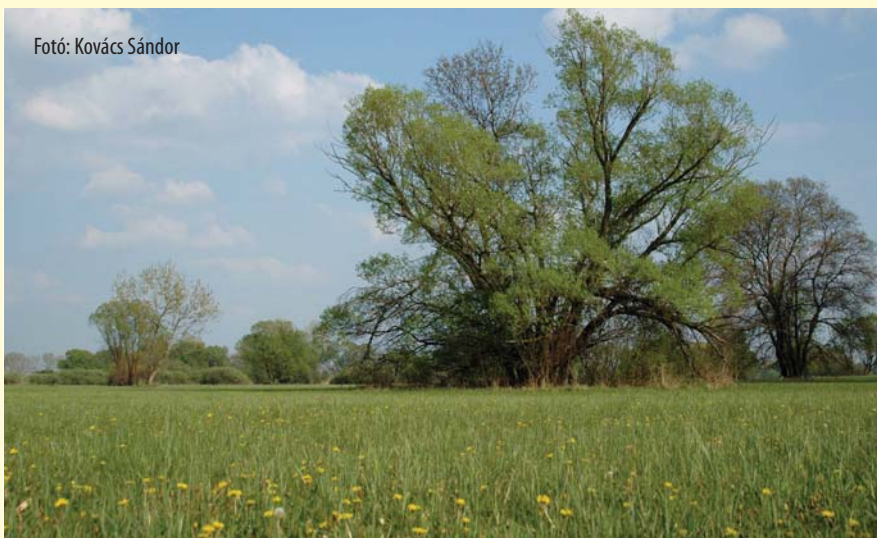
ható az ún. sziki fészkelő madárközösség is, mely jelenléte a kontinens belsejében egyedülálló. A terület nagy része fokozottan védett, csak előzetes engedéllyel látogatható, de van lehetőség a nemzeti park által szervezett, előre meghirdetett, nyílt túrákon való részvételre is.

Fotó: Kovács Sándor

A szikes tavak környékét a legeltetési állattartás tartja megfelelő állapotban. A vizesebb, mélyebben fekvő területeket elsősorban szürkemarha- vagy magyartarka-gulyával legeltetik, de a területen megtalálható egy bivalycsorda is. A gyepek egy részén juhnyájak legelnek.

Az őszi időszakban a jó hangulatú szüreti rendezvényekre érdemes ellátogatni, amelyet szinte minden település megrendez, és ahol gazdag és színes programok várják az érdeklődőket. A terület bejárása után érdemes betérni a helyi csárdák egyikébe, ahol igazi magyaros ételkülönlegességekkel várják a vendégeket.

Fotó: Kovács Sándor

A Kiskunság nyugati része Magyarországon, de az Európai Unióban is egyedülálló terület, ahol még természetes állapotában megmaradt a szikes tavak láncolata, melyet keletről a lápokkal tarkított Turjánvidék határol. A szikes tavak körül, a magasabb fekvésű területeken mézpzásitos gyepek, az ennél is magasabb szinteken az ürmös szikes pusztai növényzet alkotja a természetes vegetációt. A szikes tavak óriási jelentőséggel bírnak a madárvonulás időszakában: évről-évre több ezer lúd, réce, sirály és parti madár jelenik meg ezen a területen, köztük olyan ritka fajokkal, mint a kis lilik. A szikes tavakon talál-

A magasabb fekvésű területek kisebb erdőfoltjaiban több telepen több száz pár vetési varjú fészkel rendszeresen, melyek fészkeit a varjúfókák kirepülése után a kék és vörös vércsék, illetve erdei fülesbaglyok foglalják el. Varjúfészkek hiányában az utóbbi fajokat költőládák segítségével, mesterségesen lehet megtelepíteni az erdőkben. A kék vércse, ha a körülmények lehetővé teszik, szívesen fészkel nagyobb, akár több tíz páros telepeken is (Soltszentimre, Fülöpszállás környéke).

Botanikai értékek közül elsősorban az orchideákat kell megemlíteni és a nőszirmokat, melyek különösen a lápi területeken, illetve Mikla-pusztán alkotnak szép állományokat.

Szikes puszták és a Kunpeszéri Turján

(Natura 2000 terület- HUKN10001)
Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság
6000 Kecskemét, Liszt Ferenc u. 19., Tel: 76/482-611, fax: 76/481-074, www.knp.hu

Fotó: Motkó Béla

Hazánk második legnagyobb kiterjedésű szikes pusztája Kunszentmiklós és Apaj között fekszik. A terület képét elsősorban a száraz szikespusztai növényzet határozza meg, de a természetvédelmi célú árasztások, illetve halastavak létesítésének következtében egyre nagyobb területen jelennek meg a vizes élőhelyek. A területen jelentős a szántóföldek aránya is. A szikes pusztát keletről a láprétekkel tarkított Peszéradaci-rétek övezik. A terület jelentős része fokozottan védett, csak előzetes engedéllyel látogatható.

A szikes pusztán lévő erdőfoltokban népes kolóniákban költ a vetési varjú. Fészkelepein néha

megtelepszik a kék vércse, bár ezen a vidéken ezek a rendszerint telepesen költő madarak inkább magányosan fészkelnek: elsősorban szarkák, dolmányos varjak fészkeiben nevelik fiókáikat. A kék vércsék megtelepedését költőládák kihelyezésével lehet elősegíteni, melyet közeli rokona, a vörös vércse is szívesen elfoglal.

A terület több különleges állatfajnak ad otthont. Európa legnagyobb testű röpképes madara, a túzok legjelentősebb hazai állománya éppen itt, a Felső-Kiskunságban található. Költ a területen a pusztai környezetben fészkelő, ritka kerecsensólyom. Ezt a madarat tekintik a magyarság szent madarának, a turulnak. A kipusztulás közvetlen közelébe került vékonycsőrű póling legutolsó, hiteles adata Apajról származik, 2001-ből. A különleges természeti értéket képviselő rákosi vipera egyik legfontosabb állománya Kunpeszér környékén található.

Az utóbbi években megkezdett árasztások a vonuló és a fészkelő madaraknak is kedvező feltételeket teremtenek. Az árasztott vízfelületen több ezer réce, lúd, parti madár és sirály jelenik meg évente, továbbá nagyon fontos a fészkelő vízimadarak szempontjából is. Az árasztott terület karbantartását a legelő marha- és bivalycsordák végzik: rágásukkal és taposásukkal megakadályozzák, hogy a nádas előretörjön.

Botanikai értékek közül elsősorban a kunpeszéri területek gazdag orchidea-állományát kell megemlíteni, de ezen a vidéken számos más növénykülönlegesség is megtalálható. Rovarok tekintetében a kunpeszéri terület szintén nagyon gazdag.

A tájegység központja Kunszentmiklós, mely sok kultúrtörténeti látnivalót tartogat a látogató számára. Érdemes kiemelni a Virágh-kúriát, ahol kiállítás mutatja be a helyi néprajzi és természetrajzi különlegességeket. Családoknak tartalmaz kikapcsolódást jelenthet a nemzeti park által kialakított, szabadon látogatható tanösvényeken való kirándulás valamint a termálfürdő Kunszentmiklóson. Szeptember első felében tartják a Kunszentmiklói Napokat, melyen vásár és színes programok várják az érdeklődőket. A városban továbbá remek éttermek kínálnak izletes ételeket.

Fotó: Kovács Sándor

Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet

(Alsótiszavölgy Natura 2000 terület - HUKN10007)

Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

6000 Kecskemét, Liszt Ferenc u. 19., Tel: 76/482-611, fax: 76/481-074, www.knp.hu

Magyarország egyik legnagyobb tájvédelmi körzete a Dél-Alföldre egykor jellemző szikes tavak, erdős puszták és tiszai ártéri erdők világát őrzi. Jellemző élőhelye még a két nagy halastó rendszer: a Fehértó és a Csaj-tó, melyek a környék legnagyobb szikes tavával, a Büdös-székkal és a környező pusztával együtt fokozottan védettek.

Itt megmaradt egy 5-10 párból álló kis állománya a fészket nem építő, telepesen költő kék vércsének. Ez az érdekes sólyomfélének manapság már csak a számára kihelyezett mesterséges fészkelő ládákból költ a pusztai facsoportokban. A 80-as évekig költőládák kihelyezésére nem volt szükség, mivel a pusztai tölgyes foltjai népes vetési varjú telepek adtak ott-hont, ami az akkor még 50-60 párból álló kék vércse állománynak is biztos költőhelyet teremtett. Mára azonban a vetési varjú a Dél-Alföld legnagyobb részéről kipusztult, s amíg reményeink szerint vissza nem telepednek, addig a kék vércsék segítségére szorulnak.

A tájvédelmi körzet kiemelkedő természeti értékei a madarak, melyekből már több mint 300 fajt figyeltek itt meg. Jellemzőek a ritka szikes tavi fészkelők: a gulipán, a gólyatöcs és a széki lile. Európa szinte összes gémféléje költ a halastavak nagyobb nádasainak gémtelpein, a Csaj-tavon pedig Közép-Európa legnagyobb szerezsensirály költőszigete található.

Ezen kívül nagyszámú átvonulóval találkozhatunk, így több ezer-tízezer daruval és vadlúddal, melyeket nem ritkán 10-15 rétisas is kísér. Honfoglaló őseink turulmadarát, a ritka kerecsensólymot is megfigyelhetjük itt, melyből 2-3 pár költ a védett területen.

Állandó vizeinknél a vidra még több helyen megtalálható. A védett ürge a pusztákon néhány évtizede gyakori volt. Kipusztulását követve 2007-ben elindult egy visszatelepítési program, így mára már újra fellelhető egy kis állománya a Szeri-pusztán. A tájvédelmi körzet növényzeti értékei közül a hazai orchideák néhány képviselője, a vetővirág, a macskahere és a szártalan csüdfű emelhető ki.

Ősi háziállataink közül a KNPI szürkemarha gulyája és bivalycsordája nemcsak illik a pusztai tájba, de legelésükkel fontos természetvédelmi kezelést is végeznek. A bivalyok egy elmocsarasodott szikes tó, a pusztaszeri Vesszős-szék helyrehozatalában is nagy szerepet játszanak.

A Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet történelmi és néprajzi értékei a Kárpát-medencei magyarság több mint ezer éves múltjához kötődnek. Az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark, a Honfoglalás egyik bölcsőjének földjén, a Szeri Országgyűlés legendás helyszínén fekszik, így olyan kulturális, szellemi és természeti kincsek gyűjtőhelye, amihez fogható kevés van Magyarországon. A néprajzi gyűjtemény házai, udvarai, tárgyai dédapáink, dédanyáink korát elevenítik föl, ami által a látogatók megismerkedhetnek gyökereikkel, s felfedezhetik a parasztember egységes életének összefüggéseit, harmóniájának titkát.

Fotó: Nagy Tamás

Fotó: Nagy Tamás

Fotó: Nagy Tamás

**KNPI Szegedi Területi Iroda, 6724 Szeged, Föltámadás u. 29., Tel/fax: 62/498-058
(Tiszavölgyi Bemutatóház, Szatymaz, E5 út 157. km)**

Jászság

(Natura 2000 terület - HUN10005)
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
4024 Debrecen, Sumen u. 2., Tel: +36-52/529-920, Fax: +36-52/529-934, www.hnp.hu

Fotó: Zalai Tamás

A Jászság gerincére, a Zagyva folyóra felfűzve található a legtöbb jász település. A Zagyva az egyetlen olyan folyó, mely Magyarországon ered, és itt is torkollik bele a Tiszába. Helyenként (Jászfelsőszentgyörgy és Jászberény térségében) még természetes medrében, nyílt ártérben fut, ahol értékes ártéri kaszálók kísérik. A térség további meghatározó folyói a Hajta, a Tápió és a Tarna, bár ezek az inkább patak méretű vízfolyások kisebb szakaszok kivételével elveszítették természetes mederszerkezetüket.

A Jászság nagy része mezőgazdasági művelés alá vont terület, de még szórányosan fellelhetők értékes szikes vagy szikesedő rétek, melyeken számos védett növény található (pl. ligeti csillagvirág, korszárnózirom, macskahere, tavaszi hérics, réti iszalag). Ilyen területeket különösen Jászboldogháza (Tápió menti gyepek) Jászberény (Borsóhalmi-legelő) és Jászárokszállás (Király-rét) külterületén találunk.

Kiemelkedő a térség fokozottan védett madárállománya. A parlagi sas és a kerecsensólyom országos állományának mintegy negyede a Jászságban él. A terület további értékes madárfajai a kék vércse, a szalakóta és a kis őrgébics. A kék vércse, elsősorban a közelmúlt védelmi tevékenységének köszönhetően, folyamatosan növekvő állományban van jelen, és itt található az egyik legnagyobb országos őszi gyülekezőhely is.

A kistérség többnyire telepített, gazdasági erdőinél értékesebb, idős, természetközeli tölgyállományokat Jászapáti és Jászfákóhalma külterületén találunk (Kapitányréti-erdők). A természetes erdőkhöz legközelebb álló állapotban csak igen kis, keményfás ligeterdő jellegű foltok vannak, pl. az Alattyánhoz tartozó Berki-erdő és a Jásztelek határában található Pusztamizsei-erdő.

A Jászság fővárosa Jászberény, amely a térség kulturális és idegenforgalmi központja is. A jászberényi Jász Múzeumban látható a Hamza gyűjtemény. Jelentős kulturális eseménynek számít a nyaranként megrendezett Csángó fesztivál és a Jászok Világtalálkozója.

Az ökoturisztikai fejlesztések főként az erdősőbb kirándulóhelyeket és az egyéb természeti területeket integráló gyalog-, kérekpár- és lovas túra útvonalakra irányulnak.

Több településen vannak értékes gyógy- és termálvizek. A sorból különösképpen kiemelkedik Jászapáti, Jászszentandrás és Jászberény. További rekreációs lehetőséget jelentenek a Jászkisér és Jásztelek közelében található horgásztavak.

Közép-Tisza-Jászság Természetvédelmi Tájégségi Iroda
5000 Szolnok, Tabán u. 50., Tel: (56) 376-899
(Ügyfélfogadás: előzetes telefonos bejelentkezéssel hétfő és csütörtök)

Fotó: Zalai Tamás

Hortobágyi Nemzeti Park

(Hortobágy Natura 2000 terület - HUN10003)

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

4024 Debrecen, Sumen u. 2., Tel: +36-52/529-920, Fax: +36-52/529-934, www.hnp.hu

Fotó: Lisztes László

A Hortobágyi Nemzeti Park hazánk 1973-ban elsőként alapított, és mindmáig legnagyobb kiterjedésű nemzeti parkja (82.000 hektár). A nemzeti park törzsterülete Bioszféra Rezervátum, továbbá mintegy 1/3 része a Ramsari Egyezmény hatálya alá esik. Az UNESCO immár tíz éve felvette a parkot a Világörökség Listára, méghozzá kultúrtáj kategóriában, elismerve azt a több mint 2000 évre visszanyúló legeltető állattartó gazdálkodást, melyben ember és környezete együtt él a pusztán. A Hortobágy Közép-Európa legnagyobb összefüggő szikes pusztája. Kialakulásában fontos szerepet játszott a folyók tájalakító munkája. Annál is inkább, mert a Hortobágy a nagy folyamszabályozás kezdete (1846) előtt a Tisza árterülete volt. A hajdani vízi világ a gátak közé szorított folyó éltető árvizeinek elmaradásával töredékére zsugorodott, de szerencsére új lehetőségeket talált az 1910-es években kezdődő halastó építések kapcsán. Ma a Hortobágyon található Közép-Európa legnagyobb vízfelszínnel rendelkező édesvízi halastórendszere, több mint 5000 hektáron, táplálkozó, vonuló, illetve fészkelő helyet biztosítva ezzel annak a több százezer vízimadárnak, melyek a Hortobágyot évről évre, hosszabb-rövidebb időre lakhelyül választják. Fontos pihenőhelyeül szolgálnak ezek a tavak az ősszel tízezres példányszámban megjelenő vadludaknak: a sokaság döntő többségét kitevő nagy lilikek mellett fokozottan védett vörösnakú ludak és kis lilikek is előfordulnak. Utóbbiaknak hazánkban a Hortobágy a kizárólagos vonuló helye. A daru méltán a nemzeti park címerállata: az egy időben 100.000 példányt is meghaladó őszi gyülekezések alapján Európa legjelentősebb daru gyülekezőhelye van a Hortobágyon. A kék vércsék költő párjainak száma alapján – amely az elmúlt években 250-280 pár volt – ez a terület a legfontosabb fészkelő hely hazánkban. A Hortobágyon kívül nem ismert hazai költőhelye a csíkosfejű nádiposztának, mely általában mocsarak nedves rétvónájában fészkel.

Fotó: Lisztes László

A Hortobágy jellegzetes építményei a csárdák, melyeknél a lábon hajtott jószág itatására és a pásztorok megpihenésére volt lehetőség. Az emberkéz nyomai a pusztán a kurgánok vagy halmok, melyek sokféle funkció ellátását szolgálhatták, de talán leginkább temetkezési helyként ismertek. Természetvédelmi jelentőségük is van, hiszen a szikes pusztai környezetből kiemelkedve otthon adnak számos, löszös talajhoz kötődő védett és védendő növényfajnak. Az egyik legjelentősebb, több napos rendezvény a puszta életében a pünkösdkor megrendezendő Pásztorok Ünnepe.

Hortobágyi Nemzeti Park Látogató Központ és Kézművesudvar
4071 Hortobágy, Petőfi tér 13., Tel: 52/589-000, Tel/fax: 52/589-321

Bihari-sík

(Natura 2000 terület - HUNH10002)
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
4024 Debrecen, Sumen u. 2., Tel: +36-52/529-920, Fax: +36-52/529-934, www.hnp.hu

Fotó: Simay Gábor

A Bihari-sík Tájvédelmi Körzet 1998-ban alakult meg a Bihar tájegység magyarországi területének nagy kiterjedésű sík vidékén. A változatos táj a védett területeken kívül is bővelkedik természeti értékekben.

A szántóföldi művelés alá vont területek mellett még találunk nagyobb kiterjedésű – akár több száz hektáros, összefüggő – szikes gyepeket, kisebb-nagyobb legelőket. A tájat azonban facsoportok, kisebb erdők, laposok és szikes mocsarak is tarkítják.

Ebben a változatos tájban találunk fészkelő- és vadászterületet a telepeseen költő kék vércsék. A Biharban több kisebb-nagyobb telepre térnek vissza évről-évre ezek az apró testű ragadozó madarak. Fészektelepeiket rendszeresen olyan szárnyék erdőkben, kisebb facsoportokban találjuk, melyeket nagyobb kiterjedésű legelők szegélyeznek. Fészkelésük után tradicionális gyülekezőhelyeiken több száz madár gyűlhet össze esténként, ahonnan szeptember végén, október elején indulnak el az utolsó madarak Afrika déli részei felé.

A Bihari TK címermadara a tűzok. Jelentős állománya maradt fenn a mezőgazdasági kultúrákkal és gyepekkel váltakozó, mozaikos tájban. A védelmük érdekében tett erőfeszítéseknek köszönhetően állományuk lassú növekedésnek indult az elmúlt években.

Egykor a Bihar alföldi részeinek nagy részét állandóan vagy időszakosan víz borította, ahol fészkelő és vonuló madarak tömegei találtak élőhelyet. Ennek a vízi világnak nyomait ma is megtaláljuk. A legtöbb madarat a Berettyóújfalusi és Földes települések között elterülő Andaháza vonzza. Szinte az év bármely időszakában vízi madarak ezreit találjuk ezen a területen az elmúlt évek rekonstrukciós természetvédelmi munkáinak köszönhetően. A közelben kezdődő Bihari-sík tanösvény elvezet a magaslesekig, ahonnan a látogatók bepillantást nyerhetnek a terület madárvilágába és az itt élő bivalygulya életébe. Az ösvény mentén kihelyezett ismeretterjesztő táblák segítségével megismerkedhetünk a Biharra leginkább jellemző élőhelyekkel és fajokkal, sőt, egy kék vércse telep is található a tanösvény kiindulópontjánál.

A Bihar természeti kincsei mellett hagyományos, népi építészete is jelentős. Szinte minden faluban maradtak fenn parasztházak, kúriák vagy kisebb kastélyok, melyek jelentős része ma tájházként vagy múzeumként üzemel (Zsáka, Bakonszeg, Nagyrábé, Biharnagybajom). A legelőkön megtaláljuk az extenzív állattartás épületeit, bár az igazán jellemző, tájba illő hodályok száma már megfogyatkozott.

Bihari-sík Természetvédelmi Tájégségi Iroda: Földes, Fő út 4., Tel: 30 218-4125 (tájégségvezető)

Fotó: Motkó Béla

Fotó: Vasas András

Vásárhelyi- és Csanádi-puszták

(Natura 2000 terület - HUKM10004)
 Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság
 5540 Szarvas, Anna-liget 1., Tel./Fax: +36 66 313-855; www.kmnp.hu

Fotó: Körös-Maros Nemzeti Park

A Viharsarok a Dél-Alföld természetvédelmi szempontból kiemelkedő értékekkel büszkélkedő zuga. A környék természeti értékei között vizes élőhelyeket és pusztát egyaránt említhetünk. Itt található Magyarország egyik természeti csodája, a Kardoskúti Fehértó, hazánk egyik legértékesebb szikes tava. A tó és környéke az egyik legjelentősebb madárrezervátum, amely nemcsak számos sziki madárfaj költő-, de mintegy másfél száz faj átvonuló helye is. Fokozottan védett terület, csak előzetes bejelentkezés alapján látogatható.

Minden év szeptember harmadik hétfőjén kerül megrendezésre a tó ünnepe: a „Fehértó Napja” a Kardoskút községhez tartozó Pusztaközpont természetvédelmi kiállítóhelyén.

A szántók által ölelt, még megmaradt szikes pusztákat szürke marha gulyák legelik, a kis pusztai erdőfoltokban csókákkal, vörös vércsékkel, erdei fülesbaglyokkal közös, népes telepekben fészkel a hazai kékvércse-állomány több mint egyötöde.

A számtalan, szikes pusztákra jellemző védett növényfaj közül kiemelkedő jelentőségű a terület egyik legféltettebb növénytani ritkasága: az erdélyi hérics, amely márciusban bontja szirmait.

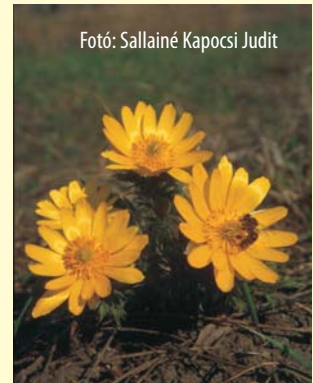
Októberben a Fehértó több ezer daru otthona lesz, amelyek dél felé tartó vándorútjuk során pihennek meg itt. Alkonyatkor a megfigyelőtornyokból szemlélve impozáns látványt nyújtanak a tóra éjszakára behúzó darucsapatok.

Hódmezővásárhelytől 17 km-re keletre, a puszta peremén áll a Csomorkányi templomrom. Az Árpád-korból származó Csomorkány település a XIV. században fejlődött mezővárossá, majd 1596-ban pusztult el véglegesen. A félköríves apszisú, támpilléres, román és gótikus stílusú téglatemplom a XIII-XIV. században épült.

A régió gazdag termálvizekben, melyek gyógyító hatása miatt sokan keresik fel minden évben a környékbeli fürdőket, így az Orosházi Gyopárosfürdőt, a Makói Termálfürdőt és a tótkomlói Rózsa Fürdőt. Utóbbi település gasztronómiai különlegessége a tótkomlói vastagkolbász, erre építve rendezik minden év májusában a Komlói szárazkolbász-készítő versenyt. A kulináris élvezetek hódolói évről-évre ellátogathatnak az orosházi Európai Kenyérünnep, illetve a Makói Nemzetközi Hagymafesztivál programjaira.

Fotó: Solt Szabolcs

Fotó: Sallainé Kapocsi Judit

Körös-völgyi Látogatóközpont

5540 Szarvas, Anna-liget 1. Telefon: +36-66-313-855, +36-30-475-1789, E-mail: korosvolgy@kmnp.hu

Kígyósi-pusztá

(Natura 2000 terület - HUKM10001)
Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság
5540 Szarvas, Anna-liget 1., Tel./Fax: +36 66 313-855; www.kmnp.hu

Fotó: Szilágyi Attila

Békéscsabáról Kétegyháza felé indulva, mintegy 10 kilométer megtétele után érjük el a Körös-Maros Nemzeti Park egyik „gyöngyszemét”: a Kígyósi-pusztát. A területi egység magában foglalja többek közt a Nagyerdőt és a Nagy-gyöp elnevezésű, mozaikos szerkezetű – az ős-Maros feltöltött folyóágaival szabdalta – mocsaras területet és a magasabb fekvésű részeket szikes és löszpuszta gyepeket is, amelyek ma már ritka pusztai növény- és állatfajok élőhelyei.

Növényzete változatos. A mélyfekvésű mocsarakban megtalálhatók a zsiókás, csetkákás, bókoló sásos mocsarak, a magasabb térszíneken pedig ecsetpázsitos kasszalórétek. A mocsarak nyár közepétől virágzó védett, bennszülött faja a kispécskű aszat. A szikerekben a szikfokok mézpázsitosai és bárányparéjos vakszikesei, a kicsit magasabb, de még szikes térszíneken pedig az ürmösök és cickóros puszták teszik változatosabbá a tájat. Az erdők szikes erdei rét tisztás maradványain csodálhatjuk meg ősszel a védett sziki kocsord és a pettyegedett őszirózsa állományait. A legjobb talajadottságú részekben a löszpusztagyepék kis mozaikjai találhatók a védett, őszi virágzású vetővirággal.

A csapadékos, vízállásos években a tavaszi és őszi madárvonuláskor a nagy tömegekben gyülekező vadlúd-, réce- és parti madár fajok mellett több hazánkban költő, illetve nálunk telelő ragadozó madár faj is megfigyelhető ezen a területen. Napjainkban a fészkelő fajok között megtaláljuk a kabsólymot és a telepesen költő kék vércsét, de rendszeresen látni réti- és parlagi sast is.

A régió kultúrtörténeti értékekben is igen gazdag. Már messziről jól látszik a 32 hektáros szabadkígyósi park ékessége, a Wenckheim-kastély tornya. Wenckheim József Antal nevéhez fűződik az újkígyósi római katolikus templom és a klasszicista stílusban emelt szabadkígyósi Szent-Anna kápolna építtetése.

A békési kistérségben jelentős turisztikai szerepet bír Gyula, világhírű fürdőváros-jellegével, sok parkjával, műemlékével, valamint hangulatos utcáival. Fő látványos közepé tartozik a várfürdő és a vár, az 1840 óta működő híres Százéves cukrászda, valamint az Almásy-kastély. Érdemes ellátogatni a város nagyszabású rendezvényeire: a Reneszánsz Karneválra, a Gyula napokra, a nemzetközi Kisüsti Pálinkafesztiválra és Böllér napokra, a Várszínház Összművészeti Fesztiválra, a Tarhonya Fesztiválra, valamint a Végvári Estékre is.

Fotó: Sallainé Kapocsi Judit

A kistérség és a Viharsarok központja Békéscsaba. A város méltán híres gasztronómiai különlegességeiről és rendezvényeiről, például a hungarikumnak számító csabai kolbászról és az erre alapozott fesztiválról. A város híres festőjéről elnevezett Munkácsy Mihály Múzeum is felejthetetlen élményt nyújt látogatóinak.

A Túrmente, a Nyírség és a Károlyi-sík

(Natura 2000 terület – ROSPA0016)

Szatmár megyei Környezetvédelmi Hivatal

Szatmárnémeti, Strada Mircea cel Bătrân, nr. 8/B, 440012, Szatmár megye; e-mail: office@apmsm.ro

Az Alföld északkeleti csücskében, a dombok közül egy tekergő folyócska fut ki a pusztákra: a Túr. A folyót kísérő holtágak, ártéri ligeterdők, mocsarak, láprétek, gyepek és tocsogók számtalan természeti ritkaságot rejtnek. A vizes élőhelyek növényzeti értékei között tartjuk számon a rucsaörömöt, a kolokánt és a közönséges rencét. A magasabb térszíneken alakultak ki a tölgy-körös-szil ligeterdők. Tavasszal az erdők gyepszintjében virít a kockás kotuliliom és a kárpáti sáfrány. A Túr és a holtágak vizében számos halritkaság is él, mint például a leánykoncér. A Túrmente jellegzetes madártani értéke a fekete gólya és a békászó sas.

A Túrhat települései és az őket kísérő szántóföldek a magasabban fekvő, ármentes területeken alakultak ki, amelyek ma változatos kultúrtáját alkotnak. E településeket felkeresve romantikus vidéki kastélyokat (a Vécsey-kastély Sárközújlakon, a túrte-rebesi Perényi-kastély) és kúriákat (a mikolai Galgóczy kúria), valamint a népi építészet remekait csodálhatja meg az utazó.

Fotó: Imre Tamás

Nagykárolytól délkeletre különös tájba fut bele az erre járó: homokdűnék sorakoznak egymás mögött. Felszínének kialakításában a folyók és a szél játszották a legnagyobb szerepet: a folyók hordalék-kúpokat és elhagyott medreik mentén vastag üledéket raktak le, melyeket a szél felhalmozott. Az ősi vegetáció képét a száraz és túl nedves gyepekkel váltakozó tölgyerdők határozták meg, napjainkban azonban a homoki gyepeket ültetett akác-erdők tarkítják. A terület növényzeti ritkaságai a homoki nőszirm és a magyar kökörcsin, a nyílt dűnehátakon nem ritka az ürge. A mélyebb buckaközi térszíneken nyírvízlaposok húzódnak, melyek gazdag vízvilágot rejtnek: a réti csík, a vöröshasú unka, a mocsári béka jellemző képviselői a nyírségi állatvilágnak.

A Nyírség keletre a Károlyi-síkba fut bele. A hagyomány szerint a Károlyi-csa-

lád mindmáig fennmaradt kastélya köré épült Nagykároly eredetileg a Mérges-patak magaspartján, a Bobáld nevű helyen terült el és csak később költözött át a mai területére. Bobáld jelenleg régészeti telep, ahol számos lelet tűnt elő különböző korokból. Ugyanitt található a régió egyetlen fennmaradt kékvércse-telepe.

Fotó: Erdei Zsolt

Fotó: Erdei Zsolt

Fotó: Erdei Zsolt

Erdélyi Kárpát Egyesület - Szatmárnémeti

Szatmárnémeti, str. Ștefan cel Mare nr. 6, 440114, Szatmár megye; e-mail: office@eke.ro, honlap: www.eke.ro, www.tur-info.ro

Az Érmellék és a Berettyómente

(Natura 2000 terület – ROSPA0104)

Bihar megyei Környezetvédelmi Hivatal

Nagyvárad, B-ul Dacia, nr. 25/A, 410464, Bihar megye, Románia; e-mail: office@apmbh.ro

Az Érmellék, ez az Árpád-kor óta magyarul lakta vidék, egy 50-60 km hosszú és 5-10 km széles völgy, melynek mai arculata a jégkorszakok közötti időszakokban alakult ki, amikor is a megolvadt vizek az Alföld felé ömlöttek. Miután a nagyobb folyók (Szamos, Kraszna) elhagyták a völgyet, a Szekeres-erdőből eredő kis patak, az Ér lett a vidék ura. A vízjárta, lápos, mocsaras területeken gazdag mocsári jellegű növény- és állatvilág alakult ki, míg a magasabb helyeken erdők és tisztások képződtek. A Sárret és az Ecsedi-láp lecsapolása után az érmelléki mocsárvilág volt az utolsó a térségben, amely fennmaradt. A múlt század közepén azonban az Érmellék is áldozatul esett az árvízmentesítési munkálatoknak, maradványait azonban manapság is fellelhetjük a megmaradt laposokban, erekben, a dombok közé ékelődő völgyekben. A terület számottevő állattani értékei között tartjuk számon a lápi pócot, ezt a veszélyeztetett és fokozottan védett, kifejezetten a mocsaras élőhelyeket kedvelő halat, a fajgazdag kételtű-faunát, a térség falvaiban költő, igen jelentős fehér gólya állományt. A Magyarországra átnyúló Érkapu beszántatlan löszpartfala olyan növényritkaságokat rejt, mint a kunkorgó árvalányhaj vagy az éles mosósű.

Fotó: Papp Gábor (www.ermellek.eu)

Fotó: Papp Gábor (www.ermellek.eu)

Az Érmellék nagy múltú történelmi borvidék, a történelmi Magyarország harmadik legjelentősebb fehérbortermelő vidékének tartották. A Bakator mellett a Sárfehér és a Juhfark számított a hagyományos érmelléki szőlőfajtának. Csak Szalacson több mint ezer pince van – több mint ahány lakóház! Az Érmellék számos nagy embert adott a magyarságnak: Ady Endre (Érmindszent), Kazinczy Ferenc (Érsemlyén) és Kölcsey Ferenc (Sződemeter) is e vidék szülötte.

Az Érrel párhuzamosan egy másik folyó fut le az Alföldre: a Berettyó. Az Érmellék bal partját kísérő lankái valamint Várad és Hegyköz dombjai között futó Alsó-Berettyómente a síkságra kiérve összefut az Érmellékkel. A két jelentős vízfolyás találkozásánál nedves kaszálók, legelők váltakoznak az extenzíven művelt szántókkal. A Berettyó valamikori árterén, a mentett oldalra került holtágak szomszédságában ültetett akácfoltokban több vetésivarjú-telepet tartunk számon, itt fészkel Bihar megye legjelentősebb kékvércse-állománya.

Fotó: Dombó Szabolcs

Fotó: Kőszörűs Zoltán (www.ermellek.eu)

„Milvus Csoport” Madártani és Természetvédelmi Egyesület
Marosvásárhely, 540620 Târgu Mureș OP3 CP39; e-mail: office@milvus.ro, honlap: www.milvus.ro

Körösök-köze

(Natura 2000 terület – ROSPA0015 és ROSPA0097)

Arad megyei Környezetvédelmi Hivatal

Arad, B-ul Dragalina, nr. 16, 310132, Arad megye, Románia; e-mail: office@apmar.ro

Fotó: Máté Bence

Fotó: Máté Bence

Természetjáró szemmel a Biharból Arad megyébe átnyúló, a Sebes-, Fekete- és Fehér-Körös közé ékelődő tájegység Románia nyugati felének egyik, ha nem a legváltozatosabb régiója. A Körösök-közének síksági területei olyan gazdag növény- és állatvilágnak adnak otthont, amelyeket megismerve a barangoló természetjárók rengeteg szép élménnyel gazdagodnak.

Fotó: Fatér Imre

A Sebes-Köröstől délre, az államhatár mellett került kialakításra a Cséffai Natúrpark. A halastórendszer, a Radványi-erdő, a mozaikos elrendezésű gyepek és mocsarak egyaránt bővelkednek növény- és állatfajokban. A terület növényzeti értékei közé tartozik a sulyom, a tündérfátyol, a kiscsészű aszat. A Kis-Sárrét hajdani vívilágára jellemző állatfajok jó része megtalálható a területen, Cséffa legféltettebb kincsei mégis a madarak közül kerülnek ki. A halastavak hínárnövényzetére cigányrécék és fattyúszerek száza építik fészkeiket, a nádasokban vörösgém, nagy kócsag, bölömbika tanyázik. A vonulási periódusok alatt lecsapolt halastavak terített asztallal várják a több ezernyi nagygodát,

pajzsoscankót, és egyéb partimadarat. A Radványi-erdő a térség legnagyobb vegyes gémtelepét rejt.

Cséffától délre húzódnak Nagyszalonta pusztái. Az Arany János szülővárosához tartozó gyepek és extenzív szántók az egyetlen élőhelyegyüttes Romániában, ahol rendszeresen lehet tűzokot megfigyelni.

A Fekete- és Fehér-Körös között, Székudvar, Kisjenő és Zerind települések határában, mintegy a magyarországi Kígyósi-pusztá meghosszabbításaként hatalmas szikes puszták terülnek el, melyek a Fehér-Köröst és a Tózt kísérő ártéri erdőkkel váltakoznak.

A kiterjedt ürmös-csenkeszes szikes gyepeken megtalálható a bennszülött erdélyi útifű, a magasabb térszínű löszfoltokba ürgék vájják járataikat. A mocsarak, erek mentén nem ritka a védett metyélfű. A gyepek közé ékelődő facsoportokban vetési varjú telepeket fedezhetünk fel, melyek elmaradhatatlan albérlői a kék vércsék: a terület kiemelten fontos célfajunk partiumi állománya megőrzésének szempontjából. A szalakóta, hamvas rétihéja jelenléte, mint költő faj, szintén a székudvari puszták jelentős értékét bizonyítja.

Fotó: Erdei Zsolt

A Maros-ártér és az Aradi-sík

(Natura 2000 terület – ROSPA0069)

Arad megyei Környezetvédelmi Hivatal

Arad, B-ul Dragalina, nr. 16, 310132, Arad megye, Románia; e-mail: office@apmar.ro

Arad, a térség gazdasági és kulturális központja, és történelmünk egyik leggyászosabb napjának, az aradi vértanúként ismert tizenhárom huszártiszt kivégzésének helyszíne. Arad százötven esztendőn át, jóban-rosszban a maga halottaiként őrizte emlé-

Fotó: Máté Bence

küket, és a város főterén 1890-ben felavatták azt a szoborcsoportot, amelyet azóta magyarul csak úgy neveznek, hogy Szabadság-szobor. A trianoni békeszerződést követően a szobrot a román állam lebontatta, majd 2004-ben ismét felállították a román-magyar megbékélésnek szentelt emlékparkban.

A térség földrajzi képét a Maros formázta olyanra, ahogyan ma ismerjük. A Zarándi-hegység valamint a Lippai-dombság szorosából kilépő folyó a Partium és a Bánság határfolyója. Arad alatt kiterjedt ártéri erdők kísérik a Marost, itt alakították ki a Maros-ártér Natúrparkot. A terület jelentős értékei között tartjuk számon magát a tölgy-köris-szil ligeterdőt, amely természetközeli állapotban maradt fenn. A folyót kísérő holtágak valamint a kisebb-nagyobb szigetek vadregényes jelleget kölcsönöznek a tájnak. A Maros-ártér állatvilágának védett és jellemző képviselői között tartjuk számon a bánáti csigát, a magyar bucót, a puhafa ligetekben költő szalakótát, a figyelemreméltó számban jelen lévő békászó sást, a réti sást, a vidrát és a visszatelepített hódot.

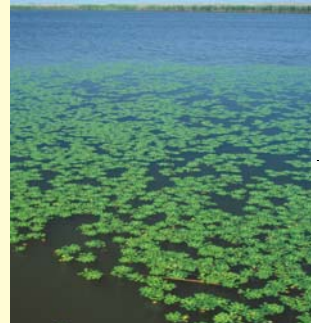
Fotó: Szabolcsi Erzsébet

A Maros Pécska és Szemlak között húzódó magaspartja, valamint a területen található számos kunhalom jelentős növényzeti értékkel bír, a térségben egyedül itt őrződtek meg azok a löszfajok, amelyek valamikor benépesítették az ember mezőgazdasági tevékenységei miatt szinte nyomtalanul eltűnt löszpusztákat. Kiemelkedők ezek közül az őthalmi, népvándorlás kori temetkezési dombok, ahol megtaláljuk a vöröslő buvákfüvet, az ebfojtó mügét, a magyar szegfűt.

Nyugat felé haladva az Aradi-sík átmegy a Csanádi-löszhátba, amely Nagyiratos és Tornya magasságában további foltokat őriz a néhai növénytakaróból. A térségben barangolók feltétlenül látogassanak el Mácsára, ahol az Ybl Miklós által tervezett Csernovics-kastély parkja arborétumként működik, nem utolsósorban itt tartjuk számon a terület egyik legfontosabb kékvércse-telepét.

Fotó: Kovács András

Maros-ártér Natúrpark

Arad, Pădurea Ceala FN; e-mail: luncamuresului@arad.rosilva.ro, honlap: www.luncamuresului.ro

A Vingai-magassík és az Aranka síksága

(Natura 2000 terület – ROSPA0047)

Temes megyei Környezetvédelmi Hivatal

Temesvár, Strada Amurgului, nr. 1, 300278, Temes megye, Románia; e-mail: office@apmtm.ro

Fotó: Erdei Zsolt

Fotó: dr. Turcsányi Gábor

Fotó: Lóhi Csaba

Az Arad és Temesvár között utazó különös vidéken vág keresztül. Az addig asztalsímaságú tájat mély völgyek által szabdalta vidék váltja fel, a Vingai-magassík, amely a terület egykori járási székhelyéről, a többségben bolgár lakosságú Vingáról kapta a nevét. Természetbarát szemmel a kép kissé csalóka, hiszen a lankákon, a kitűnően termő csernozjom talajnak betudhatóan mindenütt intenzív növénytermesztés folyik, a végeláthatatlan búzamezők és kukoricaföldek látványa nem sok érdekességet ígér a barangolóknak. A területet behálózó völgyekbe kukkantva azonban különleges értékeket fedezhetünk fel. A völgyek helyenként meredek partfalai beszántatlanul maradtak, így több ponton megmaradt az eredeti lösznövényzet. A botanikában járatosak számára sokat mondhat, hogy olyan fajokat írtak le ezekről a területekről, mint a tavaszi hérics, a nagy ezerjófű, a piros kígyószisz, az éles mosófű, a jajrózsa.

A kistáj azonban állattani értékekben is gazdag. A partoldalakon és a völgyek aljában fennmaradt gyepek adnak helyet a térség legfontosabb ürge-élőhelyeinek, ugyanitt észlelték már a nyugati földikutya túrásait is. A közeli dombság erdeiben fészkelő törpesasok gyakran megjelennek a legelők felett: a népes ürgekolóniák terített asztalnak számítanak több védett ragadozó madarunknak. Nem utolsósorban, a völgyek oldalában lapuló, a legelő állatállománynak árményekkel szolgáló akáccsoportokban találjuk az Alföld nyugat-romániai részének legfontosabb kékvércse-állományát.

A térség délnyugati részén fekszik a széles ismertségnek örvendő Temeskenéz, ugyanis itt maradt fenn az egykori bánági mocsárvilág egyik utolsó hírdője. A madártani rezervátum vegyes fészkeltelepnek add otthont, költ itt a batla, a kis kárókatona, a bakcsó, a kis kócsag.

A Vingai-magassík nyugat felé alacsonyabb, simább térszínbe megy át, az Arankai és Zsombolyai síkságba. Zoológiai vonatkozásban azonban ezek nem sokban különböznek a fentebb leírttól, a kistérség zászlóshajó fajai az ürge és a kék vércse, amelyek szinte minden, kiterjedtebb gyepel bíró községhatárban megjelennek.

Temesvári Regionális Környezetvédelmi Ügynökség

Temesvár, Strada Amurgului, nr. 1, 300278, Temes megye, Románia; e-mail: office@arpmv5.ro

A Temes síksága

(Natura 2000 terület – ROSPA0078)

Temes megyei Környezetvédelmi Hivatal

Temesvár, Strada Amurgului, nr. 1, 300278, Temes megye, Románia; e-mail: office@apmtm.ro

Temesvár a térség legnagyobb és népesebb városa, és egyúttal kulturális és gazdasági központja is. Határában folyik a város és a megye nevét adó Temes, mely, mellékfolyóival egyetemben, meghatározza a Bánság nagy részének arculatát. A Temest kísérő, valamikor kiterjedt ártéri erdők emlékét őrzi a természetközeli állapotban fennmaradt, mai szemmel jelentős kiterjedésű Nagykovácsi- és Sági-erdő. Fennmaradásuk jelentőségét támasztja alá az a tény, hogy több, fokozottan védett madár költ itt, mint például a kígyászölyv, a törpesas, a békászósas vagy a fekete gólya. A hullámtérben megmaradt öreg nyárfák és fűzek odvaiban nem ritka fészkelő a szalakóta. A Temes harmadik jelentős ártéri erdeje a Macedónia-erdő, ahol egy jelentős gémtelep zsvija kölcsönöz különös hangulatot a tájnak.

Fotó: Papp Gábor

Fotó: Csönka Péter

Temes megye déli részén Dettai és Bánlakai megtekintése tartogat érdekességeket az erre utazóknak: a dettai, műemlék jellegű tűzoltótorony illetve a bánlakai Karácsonyi-kastély és kastélypark jelentős történelmi emlékek. A két település között fekszik a Dettai-erdő, ennek szomszédságában pedig a néhai topolyapusztai, ma Partos településhez tartozó, jelenleg is művelt rizsföldek, amelyek gazdaságtörténelmi jelentőségük mellett a vonuló partimadarak fontos táplálkozó- és pihenőhelye.

Fotó: dr. Turcsányi Gábor

A térség nyugati részén, a Béga és Temes alsó szakasza mentén fátlan, jobbra mezőgazdasági területek és kiterjedt szikes gyepek mozaikjából összetett tájra lelhetünk. A Fény, Gyűlvész, Torontáldinnyés határában húzódó, lecsapolt mocsarak helyén kialakult szikes puszták önmagukban is értékesek, a magasabb térszíneken löszpusztafoltok ékeskednek. Az ilyen élőhelyeken valamint a beszántás alól szintén megmenekült régi temetőekben sok védett löszfajt találunk, ezek közé tartozik a kék atracél és a növényen élő atracél-cincér, a törpemandula, a sarlós gamandor.

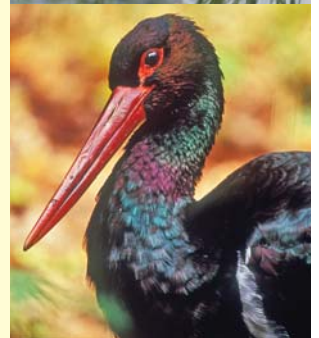
A Bánság az Alföld romániai területeit figyelembe véve a legjelentősebb vetési varjú, illetve kék vércse költőállománnyal büszkélkedhet. A térség jellegzetes pusztai facsoportjainak megőrzésén kívül a másodlagos, ember által kialakított élőhelyeken, útmenti fasorokban, település-széli facsoportokban kialakult költőtelepek megőrzése is a két faj fennmaradásának létfontosságú előfeltétele

Fotó: Rahmé Nikola

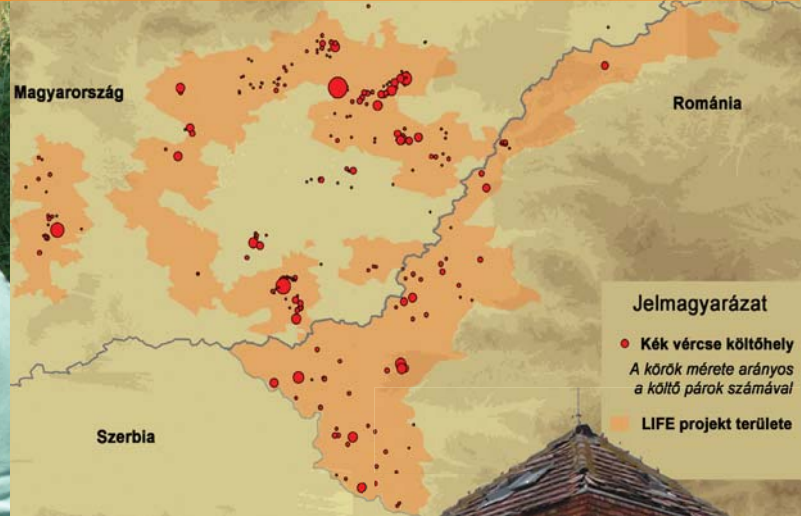

Fotó: dr. Turcsányi Gábor

Jelen kiadványunk **A Kék vércse védelme a Pannon régióban (LIFE05 NAT/H/000122) 2006–2009 című LIFE Nature projekt** összefoglaló jelentésének melléklete. Célunk az volt, hogy ízelítőt adjunk a fokozottan védett kék vércse védelmében fontos programterületek egyéb természeti és kultúrtörténeti értékeiből. Kis útikalauzunkkal a pannon puszták látnivalóinak, rejtett kincseinek élménydús felfedezéséhez kívánunk segítséget nyújtani. Reméljük, hogy minél több természetbarát kedvet kap egy kis pusztai barangolásra, tájaink jobb megismerésére, határon innen és túl.

IMPRESSZUM

Kiadja: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME / BirdLife Hungary)

H-1121 Budapest, Költő u. 21., Tel: (+36) 1275-6247, Fax: (+36) 1275-6267

E-mail: mme@mme.hu; **honlap:** www.mme.hu, www.falcoproject.hu

Megjelent: 2500 példányban magyar, 1000 példányban román és 500 példányban angol nyelven

Szerkesztette: Béltekiné Gál Anikó

Közreműködők: Borbáth Péter, Nagy Attila, Nagy Tamás, Pigniczki Csaba, Seres Nándor, Solt Szabolcs, Szabó Anita, Szitta Tamás, Vincze Tibor, Zalai Tamás

Fordította: Béltekiné Gál Anikó (angolra) és Nagy Attila (románra)

Fotók: Bagyura János, Bajor Zoltán, Baranyi Tamás, Bíró István, Boldog Gusztáv, Borbáth Péter, Csonka Péter, Dombó Szabolcs, Erdei Zsolt, Fatér Imre, Forgách Balázs, dr. Hanyecz Katalin, Imre Tamás, Kleszó András, Kovács András, Kovács Sándor, Köszörűs Zoltán, Lisztes László, Lóki Csaba, Marik Pál, Máté Bence, Motkó Béla, Nagy Dénes, Nagy Tamás, Németh Attila, Orbán Zoltán, Palatitz Péter, Papp Gábor (Érmellék), Papp Gábor (MME), Polgár Zoltán, Rahmé Nikola, Sallainé Kapocsi Judit, Seres Nándor, Simay Gábor, Solt Szabolcs, Szabolcsi Erzsébet, Széll Antal, Szilágyi Attila, Szitta Tamás, Tihanyi Gábor, Tirpák Gábor, dr. Turcsányi Gábor, Ványi Róbert, dr. Varga András, Vasas András, dr. Vető István, Vidra Tamás, Zalai Tamás; Kempelen Farkas Digitális Tankönyvtár, www.terra.hu, www.ermellek.eu, hodnevelde_lapunk_hu, Erdélyi Turizmus Bt.

Nyomdai és grafikai munkák: Földes Andor, Soproni Anzsu Kft.

